

האם ישוע היה אדם אמיתי?

האם ישוע אכן חי ופעל, או שאולי הנצרות היא אגדה המבוססת על דמות בדיונית, ממש כמו הארי פוטר?

במשך אלפיים שנה כמעט, העולם כולו התייחס לישוע כאל אדם אמיתי, שניחן באישיות יוצאת מגדר הרגיל, במנהיגות ובכוחות על-טבעיים. אך יש הטוענים היום שהוא כלל לא היה.

הטיעון נגד קיומו של ישוע, שזכה לכינוי *תיאורית המיתוס של ישוע*, נולד כ-1700 שנה לאחר שישוע פסע כביכול על אדמתה הסלעית של ארץ יהודה.

אלן ג'ונסון, נשיאת איגוד האתאיסטים האמריקנים, תמצתה את תיאורית המיתוס של ישוע בסי-אן-אן, בראיון לתוכניתו של לארי קינג:

“ אין ולו פיסה אחת של ראיה מדעית לקיומו של ישוע... ישוע הוא מזיגה בין כל מיני אלים... שנוצרו מאותם המקורות ומתו מוות דומה לישוע המיתולוגי. המראיין ההמום הקשה, "אם כך, את לא מאמינה שישוע היה אדם אמיתי?"

וג'ונסון ענתה לו נחרצות, "לא... אין שום הוכחה מדעית לקיומו של ישוע."

קינג מיהר לצאת להפסקת פרסומות. לקהל הצופים הבינלאומי לא נותר אלא לתהות.[1]

בשנותיו המוקדמות כמלומד אתאיסט וכמרצה לספרות באוקספורד, סבר גם ק.ס. לואיס שישוע היה רק מיתוס, והאמין שכל הדתות הן פרי המצאה.[2]

כעבור שנים, ישב לואיס ליד אח מבושרת בחדרו שבאוקספורד, לצד חבר שאותו כינה "האתאיסט האדוק ביותר שהכרתי אי-פעם." פתאום פלט אותו חבר, "הראיות לעובדתיות ההיסטורית של ספרי הבשורה מפתיעות לטובה... יש בהחלט סבירות גבוהה שכל זה קרה באמת." [3]

לואיס נותר פעור פה. ההערה של חברו, שקיימות ראיות היסטוריות אמתיות לקיומו של ישוע, דרבנו אותו לחקור את הנושא בכוחות עצמו. הוא העלה על הכתב את החיפוש שלו אחר האמת על ישוע בספרו הקלאסי משיחיות גרידא.

אילו ראיות מצא ידידו של לואיס לקיומו של ישוע?

היסטוריה עתיקה ומהדהדת

הבה נתחיל בשאלה בסיסית עוד יותר: איך נוכל להבחין בין דמות מיתולוגית לאדם אמיתי? לדוגמה, מהן אותן ראיות ששכנעו את ההיסטוריונים שאלכסנדר הגדול היה אדם אמיתי? והאם נמצאו ראיות שכאלה גם לקיומו של ישוע?

גם אלכסנדר וגם ישוע תוארו כמנהיגים כריזמטיים. לשניהם היתה קריירה קצרה יחסית, ושניהם מתו בשנות השלושים המוקדמות לחייהם. ישוע מתואר כאדם שוחר שלום, שכבש בעיקר לבבות; אלכסנדר מתואר כמצביא וככובש שחי על חרבו.

בשנת 336 לפנה"ס, הוכתר אלכסנדר הגדול למלך מקדוניה. הוא היה גאון צבאי ומנהיג יפה תואר ויהיר, שכבש בזה אחר זה כפרים, עיירות וממלכות בעולם היווני-פרסי, עד ששלט על שטחים עצומים. סיפרו עליו שהוא פרץ בבכי, כשלא נותרו לו אדמות לכבוש.

תולדות חייו של אלכסנדר שאובים ממקורות עתיקים שנכתבו 300 שנה ויותר לאחר מותו.^[4] אין ולו עדות אחת ממקור ראשון לקיומו של אלכסנדר.

ובכל זאת, ההיסטוריונים מאמינים שאלכסנדר היה אדם אמיתי, בעיקר משום שתולדות חייו מקבלים אישוש מהארכיאולוגיה ומהשפעתו ההיסטורית.

על אותו משקל, כדי לקבוע אם ישוע היה אדם אמיתי, נצטרך לחפש ראיות לקיומו בתחום הבאים:

1. ארכיאולוגיה
2. תיאורים בכתבים לא-נוצריים
3. תיאורים בכתבים נוצריים מוקדמים
4. כתבי היד הראשונים של הברית החדשה
5. השפעה היסטורית

ארכיאולוגיה

חולות הזמן קברו הרבה ממסתרי חייו ופועלו של ישוע, ואלו נחשפים רק בשנים האחרונות.

הממצאים החשובים ביותר הם כנראה מספר כתבי יד עתיקים שנחשפו במאות ה-18-20. בכתבי היד הללו נתעמק באחד העמודים הבאים.

ארכיאולוגים גילו גם מספר אתרים ושרידים שעולים בקנה אחד עם תיאורי ישוע בברית החדשה. מלקולם מאגרידג' היה עיתונאי בריטי שראה בישוע מיתוס בלבד, עד שחזו עיניו בראיות של ממש, בעת צילום כתבה לבי-בי-סי בישראל.

לאחר שדיווח על אותם מקומות שנזכרים בתיאורי ישוע בברית החדשה, כתב מאגרידג', "השתכנעתי שישוע אכן נולד, קיבץ סביבו חסידים ולבסוף נצלב... הבנתי שאכן היה אדם בשם ישוע..." [5]

ואולם עד למאה הקודמת, לא נמצאו שום ראיות מוחשיות לקיומו של הקיסר הרומי פונטיוס פילטוס או של הכהן הגדול קיפא, שניהם דמויות מפתח במשפט שהוביל לצליבתו של ישוע. הספקנים ראו בהיעדרן הבולט של ראיות מסוג זה ביסוס נוסף לתיאורית המיתוס של ישוע.

אבל אז, ב-1961, גילו ארכיאולוגים גוש של אבן גיר שעליו חקוק השם "פונטיוס פילטוס מושל יהודה". וב-1990, חשפו ארכיאולוגים גלוסקמה (ארון לקבורת עצמות) ועליו הכיתוב קיפא. מאז כבר אושרה האותנטיות של הממצא "מעבר לכל ספק." [6]

כמו כן, עד 2009, לא היו שום ראיות מוחשיות לכך שנצרת, עיר הולדתו של ישוע, אכן היתה קיימת באותם ימים. מבחינתם של ספקנים כמו רנה סאלם, היעדרן של ראיות לקיומה של נצרת במאה הראשונה לספירה היתה מכת מוות ניצחת על הנצרות. בספר שפרסם בשנת 2006, *The Myth of Nazareth*, כותב סאלם: "צאו לחגוג ברחובות, אנשי המחשבה החופשית... הנצרות כפי שאנחנו מכירים אותה הגיעה כנראה לסוף דרכה!" [7]

אך ב-21 בדצמבר 2009, הכריזו ארכיאולוגים שגילו בנצרת שברי חרס מהמאה הראשונה לספירה, ובכך אישרו הלכה למעשה שהכפר הזעיר הזה אכן היה קיים בימי חייו של ישוע (ראו "האם ישוע אכן נולד בנצרת?").

ממצאים אלה אינם מוכיחים שישוע אכן התגורר בנצרת, אך בהחלט תומכים בסיפור חייו כפי שהוא מתואר בספרי הבשורה. ההיסטוריונים מדגישים כי הראיות הארכיאולוגיות המצטברות אינן סותרות

את סיפור חייו של ישוע, אלא להפך; הן מאששות אותו. [8]

תיאורים בכתבים לא-נוצריים

עבור ספקנים כדוגמת אלן ג'ונסון, "היעדרה של היסטוריה מדעית" התומכת בקיומו של ישוע היא הוכחה לכך שלא היה קיים.

אבל קיים הרי מעט מאוד תיעוד – אם בכלל – לקיומו של כל אדם בן תקופתו של ישוע. התיעוד ההיסטורי הקדום הושמד ברובו לאורך מאות בשנים – במלחמות, בשריפות ובמעשי ביזה, או כתוצאה מבלייה טבעית.

לדברי א.מ. בליילוק, שקטלג את רוב הכתבים הלא-נוצריים מימי האימפריה הרומית, "לא נותר כמעט דבר מתקופתו של ישוע, וגם לא מחייו ומפועלו של מנהיג נודע כיווליוס קיסר. [9] ובכל זאת, אין אף היסטוריון שמפקפק בקיומו של קיסר.

ומאחר שישוע לא היה מדינאי או מצביא דגול, מוסיף דארל בוק ומציין, "פלא רב-חשיבות הוא בעיניי שישוע מופיע במקורות כה רבים שנותרו בידינו." [10]

אם כן, מהם המקורות שמזכיר בוק? ומיהם ההיסטוריונים הקדומים שכתבו על ישוע, אף שלא היתה להם אג'נדה נוצרית? ראשית, נתחיל עם יריביו של ישוע.

ההיסטוריונים היהודים: ליהודים ודאי היה מניע להכחיש את קיומו של ישוע. אבל הם ראו בו מאז ומתמיד דמות אמתית. "יש כמה וכמה כתבים יהודיים שמתייחסים לישוע כאל דמות אמתית שהם מתנגדים לה. [11]

ההיסטוריון היהודי הנודע יוסף בן מתתיהו כתב על יעקב שהוא "אחיו של ישו הקרוי המשיח." [12] אם ישוע לא היה אדם אמתי, מדוע לא ציין זאת יוסף בן מתתיהו?

בפסקה נוספת, ושנויה במחלוקת, מזכיר בן מתתיהו את ישוע באריכות רבה עוד יותר. [13]

“ ובאותו זמן היה ישוע, איש חכם... שכן היה עושה מעשי פלא והיה רבם של הבריות...
והוא משך אחריו יהודים רבים וגם רבים מן הקלונים... וכשהוציא פילאטוס דינו... לא

פסקו (מלאהוב אותו) אלה שאהבוהו תחילה. שכן נתגלה אליהם ביום השלישי והוא
שוב חי... ועד היום לא פס גזע המשיחיים, הנקרא (כך) על שמו." [14]

כמה מדבריו של בן מתתיהו שנויים אמנם במחלוקת, אך אין חולק בקרב המלומדים על הגושפנקה
שהוא נותן כאן לקיומו של ישוע. [15]

החוקר הישראלי שלמה פינס כותב, "גם יריביה המרים ביותר של הנצרות מעולם לא הטילו ספק
בעצם קיומו של ישוע." [16]

גם ההיסטוריון המהולל ויל דוראנט מציין שאף יהודי או גוי מהמאה הראשונה מעולם לא התכחש
לקיומו של ישוע. [17]

ההיסטוריונים הרומיים: ההיסטוריונים של רומי תיעדו בעיקר אישים ואירועים חשובים שנגעו
לאימפריה. מאחר שלישוע לא נודעה אז שום חשיבות בזירה הפוליטית או הצבאית, יש מעט מאוד
אזכורים שלו בספרי ההיסטוריה של רומי. ואולם שניים מחשובי ההיסטוריונים הרומיים – טאקיטוס
וסוטוניוס – דווקא כן הזכירו את ישוע וראו בו אדם אמתי.

“ טאקיטוס (55-120 לספירה), גדול ההיסטוריונים הקדומים של רומא, כתב על כריסטוס
שחי בתקופת שלטונו של הקיסר טיבריוס, "סבל מידו של פונטיוס פילטוס, ותורתו אף
התפשטה עד לרומא; והנוצרים נחשבו פושעים ועונו בכל מיני דרכים, כולל צליבה." [18]

סוטוניוס (69-130 לספירה) כתב על "כרסטוס" שהיה מסית. רוב החוקרים מאמינים
שהוא מתייחס לישוע. סוטוניוס הזכיר גם נוצרים שנרדפו בידי הקיסר נירון בשנת 64
לספירה. [19]

אנשי ממשל רומיים: הנוצרים נתפסו כאויבי האימפריה, משום שסגדו אך ורק לאדונם ישוע,
וסירבו לסגוד לקיסר. אנשי הממשל שלהלן, בהם גם שני קיסרים, כתבו מכתבים מנקודת מבט זו,
והזכירו בהם את ישוע ואת הנוצרים הקדומים. [20]

“ פליניוס הצעיר היה שופט בימי שלטונו של הקיסר טריאנוס. בשנת 112 לספירה, כתב
פליניוס לקיסר על ניסיונותיו לאלץ נוצרים להתכחש לישוע, לאחר ש"סגדו לו כאילו היה

אל". הקיסר טריאנוס (56-117 לספירה) מזכיר גם הוא בכמה מכתבים את ישוע ואת הנוצרים הקדומים. הקיסר אדריאנוס (76-136 לספירה) כתב על הנוצרים שהם חסידיו של ישוע.

מקורות פגאניים: גם כמה כותבים פגאניים קדומים מזכירים את ישוע או את הנוצרים, עוד לפני סיומה של המאה השנייה לספירה. עם אלה נמנים גם תאלוס, פלגון מטראלס, מארה בר-סרפיון ולוקיאנוס מסמוסאטה. [21] תאלוס הזכיר את ישוע בכתבים שחיבר בשנת 52 לספירה, כעשרים שנה בלבד לאחר הצליבה.

בסך הכול, יש תשעה מחברים לא-נוצריים מהעת העתיקה שמזכירים את ישוע כאדם אמת, עד 150 שנה לאחר מותו. מעניין לציין כי זה גם מספרם של המחברים שמזכירים בכתביהם את הקיסר הרומי טיבריוס, שכהן בתקופת חייו של ישוע. אם נביא בחשבון את כל המקורות הנוצריים והלא-נוצריים, יש ארבעים ושניים מחברים שמזכירים את ישוע, לעומת עשרה בלבד שמזכירים את טיבריוס. [22]

עובדות היסטוריות על ישוע:

המקורות הקדומים והלא-נוצריים מספקים לנו את העובדות הבאות על חייו של ישוע:

- הוא נולד בנצרת.
- הוא היה אדם חכם ומוסרי מאוד.
- הוא נצלב בפסח בארץ יהודה, בהוראת המושל פונטיוס פילאטוס ובימי שלטונו של הקיסר טיבריוס, משום שראה בעצמו כביכול מלך היהודים.
- חסידיו האמינו שקם לתחייה אחרי שלושה ימים.
- אפילו אויביו של ישוע הכירו בכך שביצע מעשי פלא.
- חסידיו של ישוע התרבו במהירות, והגיעו עד לרומא.
- גם חסידיו חיו חיי מוסר וסגדו לישוע כמו לאל.

התיאור הכללי הזה של חייו ושל פועלו תואמים להפליא לתיאורים של ישוע בברית החדשה. [23]

גארי האברמס מציין: "כשליש מסך המקורות הלא-נוצריים נכתבו במאה הראשונה; ורובם המכריע לא יאוחר מאמצע המאה השנייה." [24] על פי אנציקלופדיה בריטניקה, "התיאורים הנפרדים הללו מוכיחים כי בעת העתיקה, אפילו יריביה המרים של הנצרות לא פקפקו לרגע בעובדתיות ההיסטורית של ישוע." [25]

תיאורים בכתבים נוצריים מוקדמים

הנוצרים הקדומים כתבו אלפי מכתבים, דרשות ופרשנויות על ישוע. נוסחי קְרָדוֹ שמזכירים את ישוע הופיעו כבר חמש שנים לאחר הצליבה. [26]

גם הכתובים הללו שמחוץ לביבליה מאשרים את תולדות חייו של ישוע כפי שהם מתוארים בברית החדשה, כולל הצליבה והתחייה. [27]

למרבה הפלא, נתגלו מעל 36,000 כתובים שכאלה – שלמים או חלקיים – כמה מהם מהמאה הראשונה לספירה. [28] מהכתובים הללו שמחוץ לביבליה ניתן לבנות מחדש את הברית החדשה כולה, פרט לכמה פסוקים פה ושם. [29]

כל אחד מהמחברים הללו מתייחס לישוע כאל דמות אמתית, ואולם חסידי תיאורית המיתוס של ישוע רואים בכולם כותבים משוחדים. נדמה שאף אחד מהם לא ענה על שאלה אחת מתבקשת: איך ייתכן שאנשים כה רבים כתבו כל כך הרבה על ישוע המיתולוגי תוך עשרות שנים בלבד לאחר מותו?

הברית החדשה

ספקנים כמו אלן ג'ונסון מתייחסים בביטול גם לברית החדשה כהוכחה לקיומו של ישוע, כיוון שמחבריה "משוחדים." אבל גם היסטוריונים לא-נוצריים בעליל רואים בכתבי היד העתיקים של הברית החדשה ראיה מוצקה לקיומו של ישוע. מייקל גרנט האתאיסט, היסטוריון מקיימברידג', טוען שיש להתייחס אל הברית החדשה כמו לכל ראיה היסטורית עתיקה:

“ אם נאמץ גם בחקר הברית החדשה – ובצדק – את אותם הקריטריונים שהיינו מאמצים בחקר כל מסמך היסטורי אחר, הרי שלא נוכל להתכחש לקיומו של ישוע, ממש כשם שלא נוכל להתכחש לכל דמות פגאנית שקיומה כדמות היסטורית אמתית אינו מוטל בספק. [30]

המקורות העיקריים למידע על חייו ועל תורתו של ישוע הם ארבע הבשורות (מתי, מרקוס, לוקס ויוחנן). לוקס פותח את הבשורה שלו במילים אלה שמכוונות לתיאופילוס: "לאחר שהתחקיתי היטב על כל הדברים מראשיתם, חשבתי גם אני לנכון לכתבם לך כסדרם, תאופילוס הנכבד." [31]

הארכיאולוג הנודע סר ויליאם ראמזי דחה בתחילה את התיאור ההיסטורי של ישוע כפי שמתאר אותו לוקס. רק לימים הודה, "לוקס הוא היסטוריון מהשורה הראשונה... מן הראוי לתת לו מקום של כבוד בין גדולי ההיסטוריונים אי-פעם... אין אח ורע לאמינות תיאוריו ההיסטוריים של לוקס." [32]

התיאורים המוקדמים ביותר של אלכסנדר הגדול נכתבו 300 שנה לאחר מותו. אבל מהו פער הזמן בין חייו של ישוע לכתיבת ספרי הבשורה? האם היו עדיין באותם ימים עדי ראיה שהכירו את ישוע, או שמא חלף מספיק זמן להיווצרותו של מיתוס?

בשנות השלושים של המאה ה-19, טענו חוקרים גרמנים שהברית החדשה נכתבה במאה שלישית לספירה, מאוחר מכדי לשמש עדויות ממקור ראשון של שליחי ישוע. ועם זאת, העתקים של כתבי יד שגילו ארכיאולוגים במאות ה-19-20 מוכיחים שחייו של ישוע תועדו עוד הרבה קודם לכן. [ראו "אבל האם זו אמת?"]

ויליאם אולברייט תארך את כל ספרי הברית החדשה "לשנים שבין 50-75 לספירה." [33] ואילו ג'ון א.ת. רובינסון מקיימברידג' תארך את כל ספרי הברית חדשה לשנים 40-65 לספירה. תארוך מוקדם שכזה פירושו שהספרים נכתבו כשעדי ראיה היו עדיין חיים, ומוקדם מדי להיווצרותם של מיתוס או של אגדה. [34]

לאחר שק.ס. לואיס קרא את ספרי הבשורה, הוא כתב: "כעת, כהיסטוריון ספרותי, אני משוכנע לגמרי ש... ספרי הבשורה... אינם אגדה. קראתי בחיי אגדות רבות, ואין ספק בלבי שספרי הבשורה אינם שייכים לז'אנר הזה." [35]

מספר כתבי היד של הברית החדשה הוא בלתי-נתפס. יש מעל 24,000 כתבי יד מלאים או חלקיים של הספר, יותר מכל מסמך היסטורי אחר. [36]

אין אף דמות היסטורית מהעת העתיקה – דתית או חילונית – שזכתה לתיעוד נרחב כל כך כמו ישוע. ההיסטוריון פול ג'ונסון מציין: "אם נביא בחשבון שכתבי טאקיטוס, לדוגמה, הגיעו לידינו רק בזכות כתב יד אחד מימי-הביניים, מספרם של כתבי היד המוקדמים של הברית החדשה מעורר השתאות ממש." [37]

(למידע נוסף על אמינותה של הברית החדשה, ראו "האם הבשורות מהימנות?")

השפעה היסטורית

למיתוסים יש מעט מאוד השפעה היסטורית, אם בכלל. ההיסטוריון תומס קרלייל אמר: "ההיסטוריה של העולם איננה אלא ביוגרפיה של מנהיגיה הגדולים." [38]

אין אומה או משטר בעולם שחייבים את היווסדם או את מורשתם לאל או לדמות מיתולוגית.

אבל מה הייתה השפעתו של ישוע?

האזרח הרומי הממוצע לא חש בהשפעתו אלא רק שנים רבות לאחר מותו. ישוע לא עמד בראש צבא. הוא לא כתב ספרים ולא חוקק חוקים. המנהיגים היהודים וקיסרי רומא קיוו למחות את זכרו לגמרי, ונדמה היה שגם יצליחו בכך.

אבל מרומא העתיקה נותרו היום רק חורבות. לגיונותיו האדירים של קיסר ופארה של האימפריה התפוגגו ונעלמו בין דפי ההיסטוריה. אז איך ייתכן שזוכרים את ישוע גם היום? מנין נובעת השפעתו הנצחית?

- אינספור ספרים נכתבו על ישוע, יותר מכל דמות אחרת בהיסטוריה.
- אומות הפכו את מילותיו לאבני היסוד שלהן. על פי דוראנט, "ניצחוננו של ישוע טמון בהיווצרותה של הדמוקרטיה." [39]
- הדרשה על ההר יצרה פרדיגמה חדשה של אתיקה ושל מוסר.
- בתי-ספר, בתי-חולים ומיזמים הומניטריים נוסדו בשמו. חסידיו ייסדו מעל מאה מהאוניברסיטאות החשובות בעולם – בהן גם הרווארד, ייל, פרינסטון, דרטמות', קולומביה ואוקספורד. [40]
- הזרעים הראשונים למעמדן השוויוני של נשים בתרבות המערבית נזרעו בימיו של ישוע (בעת העתיקה, נתפסו נשים כנחותות ולא היה להן כמעט שום מעמד, עד שרווחה תורתו של ישוע).
- העבדות בבריטניה ובארצות הברית בוטלה הודות לאמונה של ישוע בערך החיים של כל אדם באשר הוא.

למרבה הפלא, הצליח ישוע להותיר אחריו חותם אדיר שכזה אחרי שלוש שנים בלבד של הטפה פומבית. כששאלו את הסופר וההיסטוריון הנודע ה.ג'. וולס איזו דמות היסטורית השאירה אחריה

את המורשת האדירה ביותר, היתה תשובתו: "על פי הקריטריון הזה, ישוע עומד במקום הראשון." [41]

ההיסטוריון ירוסלב פליקן מאוניברסיטת ייל כותב עליו: "לא משנה מה כל אחד מאיתנו חושב עליו אישית או במה הוא מאמין, אין ספק שישוע מנצרת הוא הדמות הדומיננטית ביותר בתרבות המערבית זה אלפיים שנה כמעט... את מניין השנים סופרת רוב האנושות החל מרגע לידתו, מיליוני אנשים ברחבי העולם מקללים בשמו, ומיליונים רבים מתפללים בשמו." [42]

אם ישוע לא היה קיים, אין לנו אלא לתהות כיצד יכול מיתוס לשנות כך את פני ההיסטוריה.

מיתוס או מציאות

אלי המיתולוגיה מתוארים בדרך כלל כגיבורי על שמגשימים את הפנטזיות ואת התאוות של בני-האדם, אבל ספרי הבשורה מתארים את ישוע כאדם עניו, מלא חמלה ובעל מצפון. חסידיו מתארים אותו כאדם אמת, וכזה שהיו מוכנים להקריב את חייהם למענו.

המדען המהולל – והיהודי – אלברט איינשטיין אמר פעם: "אי-אפשר לקרוא את ספרי הבשורה בלי לחוש בנוכחות הפיזית של ישוע. אישיותו מפעמת בכל מילה. אף מיתוס אינו מלא חיים עד כדי כך... איש לא יוכל להתכחש לעובדת קיומו של ישוע, וגם לא ליופיין של אמרותיו." [43]

הייתכן שמותו ותחייתו של ישוע הועתקו ממיתוסים קיימים? הטיעון נגד קיומו של ישו הוצג בסרט צייטגייסט שהועלה ליו-טיוב, ובו טוען מייסד התנועה פיטר ג'וזף טענות נועזות:

“ האמת היא שישוע היה.. דמות מיתולוגית... ושהנצרות כולה, ביחד עם שאר מערכות האמונה התאקטיביות, היא התרמית הגדולה של ימינו. [44]

אבל אם נשווה את ישוע של ספרי הבשורה לאלי המיתולוגיה, נגלה הבדלים בולטים. בניגוד למציאות חייו של ישוע, כפי שתועדה בספרי הבשורה, סיפורי המיתולוגיה מתארים אלים חסרי כל אחיזה במציאות, כולל אלמנטים של פנטזיה:

- מיתרה נולד כביכול מתוך סלע. [45]
- להורוס יש ראש של בז. [46]
- בכחוס, הרקולס ואחרים התעופפו בשמיים על גבו של פגאסוס. [47]

- אוזיריס נרצח ובותר ל-14 חלקים, אבל אשתו איזיס הרכיבה אותו מחדש והקימה אותו לתחייה. [48]

אבל האם ייתכן שהנצרות העתיקה את סיפור מותו ותחייתו של ישוע ממיתוסים אלו ואחרים?

חסידי ודאי לא האמינו בזה; הם לא היססו להקריב את חייהם על מזבח אמונתם שישוע אכן קם לתחייה. [ראו "האם ישוע קם לתחייה?"]

יתרה מזאת, "התיאורים של אל שמת וקם לתחייה, בדומה לסיפור תחייתו של ישוע, הופיעו רק מאה שנה לפחות אחרי הדיווחים על תחייתו של ישוע." [49]

ובמילים אחרות, הסיפורים על מותם ותחייתם של אלים כמו הורוס, אוזיריס ומיתרה לא היו חלק מהמיתולוגיה המקורית, אלא נוספו רק לאחר תיאור מותו ותחייתו של ישוע בספרי הבשורה.

ט.נ.ד. מטינגר, חוקר ומרצה מאוניברסיטת לונד, כותב: "קיימת הסכמה – כמעט גורפת – בקרב החוקרים בני-ימינו שלא היו אלים שמתו וקמו לתחייה לפני בואה של הנצרות. כל סיפורי המוות והתחייה נכתבו אחרי המאה הראשונה." [50] [ראו הערה 50]

על פי רוב ההיסטוריונים, אין קווי דמיון של ממש בין ישוע לבין אף אחד מאלי המיתולוגיה. אך כפי שמציין ק.ס. לואיס, ישנן מספר תמות נפוצות שעוסקות ברצון האנושי לזכות בחיי נצח.

לואיס מתאר שיחה שניהל עם ג'.ר.ר. טולקין, מחבר טרילוגיית *שר הטבעות*. "סיפורו של ישוע", אמר לו טולקין, "הוא פשוט מיתוס אמתי: מיתוס... בהבדל אחד משמעותי, שהוא אכן קרה." [51]

חוקר הברית החדשה פ.פ. ברוס מסכם ואומר, "כמה סופרים משתעשעים אמנם ברעיון 'המיתוס של ישוע', אך הם אינם מתבססים על ראיות היסטוריות. העובדתיות ההיסטורית של ישוע היא אקסיומה עבור כל היסטוריון אובייקטיבי, לא פחות מזו של יוליוס קיסר. אלה לא ההיסטוריונים שמפיצים את תיאורית 'המיתוס של ישוע'." [52]

היה היה איש

אם כן, האם ההיסטוריונים מאמינים שישוע היה אדם אמתי, או שמא מיתוס?

מבחינת ההיסטוריונים, גם אלכסנדר הגדול וגם ישוע היו אנשים אמתיים. אבל הראיות הכתובות לקיומו של ישוע רבות פי כמה וכמה וקרובות יותר במאות שנים לתקופת חייו מאלו של אלכסנדר

הגדול. עוד יותר מזה, השפעתו ההיסטורית של ישוע עולה בהרבה על זו של אלכסנדר.

ההיסטוריונים נוקבים בראיות הבאות לקיומו של ישוע:

- גילויים ארכיאולוגיים שמאמתים שוב ושוב תיאורים של אנשים ומקומות שמופיעים בספרי הבשורה- כולל קיומם של פונטיוס פילאטוס, קיפא ונצרת של המאה הראשונה לספירה.
- אלפי כתבים היסטוריים המתעדים את חייו ואת פועלו של ישוע. העובדה ש-42 מחברים מזכירים את שמו בכתביהם תוך 150 שנה ממותו, כולל תשעה מקורות לא-נוצריים. ובמקביל, העובדה שרק תשעה מחברים מזכירים בכתביהם את הקיסר טיבריוס, בן תקופתו; ורק חמישה מקורות מדווחים על כיבושיו של יוליוס קיסר. ועם זאת, אין אף היסטוריון שמתכחש לקיומם של אלה. [53]
- היסטוריונים דתיים וחילוניים כאחד מכירים ללא היסוס בהשפעתו האדירה של ישוע על עולמנו, יותר מכל אדם אחר.

לאחר שחקר את תיאורית המיתוס של ישוע, קבע ההיסטוריון הנודע ויל דוראנט, כי בניגוד לאלו המיתולוגיה, ישוע היה אדם אמתי. [54]

ההיסטוריון פול ג'ונסון מוסיף וקובע כי כל החוקרים החשובים מכירים בקיומו של ישוע. [55]

ואפילו ההיסטוריון האתאיסט מייקל גרנט כותב: "לסיכום, שיטות המחקר והביקורת של ימינו אינן תומכות בתיאורית המיתוס של ישוע. השאלה הועלתה שוב ושוב, וחוקרים מן השורה הראשונה הוכיחו שוב ושוב שאין לה בסיס." [56]

ההיסטוריון הלא-נוצרי ה.ג' וולס היטיב לנסח יותר מכולם את עובדת קיומו של ישוע:

“ היה היה איש. את החלק הזה בסיפור לא ניתן היה להמציא. [57]

האם ישוע אכן קם לתחייה?

עדי הראייה של אותם ימים אכן דיברו ופעלו כאילו האמינו בכל לבם שישוע קם לתחייה לאחר צליבתו. אין אף אל במיתולוגיה או בכל דת אחרת שחסידי האמינו בו באדיקות שכזו.

אבל האם עלינו לקבל את תחייתו של ישוע מכוח האמונה בלבד, או שאולי יש לכך ראיות היסטוריות מבוססות? כמה ספקנים החלו לחקור את התיעוד ההיסטורי, בניסיון להפריך את סיפור התחייה. מה הם גילו?

לחץ כאן כדי לגלות: עלייה עשה ישוע מן המתים.

הערות סיום

האם ישוע היה אדם אמיתי?

1. Ellen Johnson and Larry King, "What Happens After We Die?" *Larry King Live*, CNN, April 14, 2005, <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/0504/14/lkl.01.html>
2. Quoted in David C. Downing, *The Most Reluctant Convert* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2002), 57
3. C. S. Lewis, *The Inspirational Writings of C. S. Lewis: Surprised by Joy* (New York: Inspirational Press, 1986), 122-3
4. "Alexander the Great: The 'Good' Sources," *Livius*, http://www.livius.org/aj-alexander/alexander_z1b.html
5. Malcolm Muggeridge, *Jesus Rediscovered* (Bungay, Suffolk, UK: Fontana, 1969), 8
6. Jennifer Walsh, "Ancient bone box might point to biblical home of Caiaphas," *MSNBC.com*, August 31, 2011, http://www.msnbc.msn.com/id/44347890/ns/technology_and_science-science/t/ancient-bone-box-might-point-biblical-home-caiaphas
7. Rene Salm, "The Myth of Nazareth: The Invented Town of Jesus," *American Atheist.org*, December 22, 2009, http://www.atheists.org/The_Myth_of_Nazareth,_Does_it_Really_Matter%3F
8. Paul Johnson, "A Historian Looks at Jesus," speech to Dallas Seminary, 1986
9. Quoted in Josh McDowell and Bill Wilson, *Evidence for the Historical Jesus* (Eugene, OR: Harvest House, 1993), 23

- Darrell L. Bock, *Studying the Historical Jesus* (Grand Rapids, MI: Baker, .10
.2002), 46
- .D. James Kennedy, *Skeptics Answered* (Sisters, OR: Multnomah, 1997), 76 .11
- Flavius Josephus, *Antiquities of the Jews* (Grand Rapids, MI: Kregel, 1966), .12
.423. The quote is from book 20 of the Antiquities
Ibid., 379. Quotation is from the Arabic translation of Josephus' words about .13
Jesus because some scholars believe the Christian version, which affirmed
Jesus' resurrection as historical, was altered. However, the Arabic translation
cited here was under non-Christian control, where alterations by Christians
.would have been virtually impossible
.Bock, 57 .14
.McDowell and Wilson, 42-43 .15
.Ibid., 44 .16
- Will Durant, "Caesar and Christ," vol. 3 of *The Story of Civilization* (New York: .17
.Simon & Schuster, 1972), 555
.Quoted in Durant, 281. The quote is from *Annals* 15:44 .18
.McDowell and Wilson, 49-50 .19
- Gary R. Habermas, "Was Jesus Real," *InterVarsity.org*, August 8, .20
.2008,<http://www.intervarsity.org/studentsoul/item/was-jesus-real>
.Ibid .21
- Gary R. Habermas and Michael R. Licona, *The Case for the Resurrection of* .22
.Jesus (Grand Rapids, MI: Kregel, 2004), 127
- Norman Geisler and Peter Bocchino, *Unshakable Foundations* (Grand Rapids, .23
.MI: Bethany House, 2001), 269
.Habermas, "Was Jesus Real .24
- Quoted in Josh McDowell, *Evidence That Demands a Verdict, vol. 1*(Nashville: .25
.Nelson, 1979), 87
.Habermas and Licona, 212 .26
.McDowell and Wilson, 74-79 .27
- Norman L. Geisler and Paul K. Hoffman, eds., *Why I Am a Christian*(Grand .28
.Rapids, MI: Baker, 2001), 150
- Bruce M. Metzger, *The Text of the New Testament* (New York: Oxford .29
.University Press, 1992), 86

- Michael Grant, *Jesus: An Historian's Review of the Gospels* (London: Rigel, .30
.2004), 199-200
.Luke 1:1-3 .31
Quoted in Josh McDowell, *The New Evidence That Demands a .32
.Verdict*(Nashville: Thomas Nelson, 1999), 61
William Albright, "Toward a More Conservative View," *Christianity .33
.Today*, January 18, 1993
John A. T. Robinson, *Redating the New Testament* (Philadelphia: Westminster .34
.Press, 1976), 352-3
.C. S. Lewis, *God in the Dock* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1970), 158 .35
F. F. Bruce, *The Books and the Parchments* (Old Tappan, NJ: Revell, 1984), .36
.168
.Paul Johnson, *Ibid* .37
.Quoted in Christopher Lee, *This Sceptred Isle* (London: Penguin, 1997), 1 .38
.Will Durant, *The Story of Philosophy* (New York: Pocket, 1961), 428 .39
Quoted in Bill Bright, *Believing God for the Impossible* (San Bernardino, CA: .40
.Here's Life, 1979), 177-8
Quoted in Bernard Ramm, *Protestant Christian Evidences* (Chicago: Moody .41
.Press, 1957), 163
Jaroslav Pelikan, *Jesus through the Centuries* (New York: Harper & Row, .42
.1987), 1
Quoted in "What Life Means to Einstein: An Interview by George Sylvester .43
.Viereck," *Saturday Evening Post*, October 26, 1929, 17
Peter Joseph, *Zeitgeist*, <http://zeitgeistmovie.com/http://vimeo.com/13726978>. .44
In the YouTube documentary, *Zeitgeist*, Peter Joseph uses hand-picked
sources (Gerald Massey and Acharya S.), attempting to build a case that
Jesus is a "copycat" of the ancient Egyptian god, Horus.
Regarding *Zeitgeist's* sources, Dr. Ben Witherington notes, "Not a single one
of these authors and sources are experts in the Bible, Biblical history, the
Ancient Near East, Egyptology, or any of the cognate fields....they are not
reliable sources of information about the origins of Christianity, Judaism, or
much of anything else of relevance to this
discussion." <http://benwitherington.blogspot.com/2007/12/zeitgeist-of-zeitgeist->

movie.html. The alleged parallels between Jesus and Horus are analyzed and systematically refuted in the following

.website:<http://kingdavid8.com/Copycat/JesusHorus.html>

Lee Strobel, *The Case for the Real Jesus* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2007), 170-71. Mithraism developed too late to have influenced Christianity.

“Mithraism was a late Roman mystery religion that became a chief rival to Christianity in the second century and later.” Quoted in Strobel, 166-76

.Ibid 163 .46

<http://en.wikipedia.org/wiki/Horus> .47

.Habermas and Licona, 90 .48

.Ibid .49

Quoted in Strobel, 160-61. [In his interview with Strobel, Michael Licona states .50

that Mettinger takes exception to that nearly universal scholarship by claiming that there are at least three and possibly as many as five dying and rising gods

that predate Christianity. However, after combing through all these accounts

and critically analyzing them Mettinger adds that “none of these serve as

parallels to Jesus.” Mettinger writes, “There is, as far as I am aware, no prima

facie evidence that the death and resurrection of Jesus is a mythological

construct, drawing on the myths and rites of the dying and rising gods of the

surrounding world.... The death and resurrection of Jesus retains its unique

[”character in the history of religions

Quoted in Chuck Colson, “Jesus Christ and Harry Potter,” *Breakpoint*, July 29, .51

.2011, <http://www.breakpoint.org/bpcommentaries/entry/13/17568>

F. F. Bruce, *The New Testament Documents: Are They Reliable?* (Grand .52

.Rapids, MI: Eerdmans, 1997), 119

.Habermas and Licona, 127 .53

.Quoted in Durant, 553-4 .54

.Paul Johnson, Ibid .55

.Grant, 200 .56

.H. G. Wells, *The Outline of History* (New York: Doubleday, 1949), 528 .57

(Edit)

